

Çeviri

Yayımlanma Tarihi: 04.04.2020

COVID-19 Kılavuzu: Gayriresmi
Yerleşimlerde Yaşayanların
Korunması

BM BARINMA HAKKI ÖZEL
RAPORTÖRÜ LEILANI FARHA

28.03.2020

COVID-19 Guidance Note:
Protecting Those Living in
Informal Settlements

UN SPECIAL RAPPORTEUR ON
THE RIGHT TO ADEQUATE
HOUSING LEILANI FARHA

28.03.2020

COVID-19 Kılavuzu¹

Gayriresmi Yerleşimlerde Yaşayanların Korunması Leilani Farha

Barınma Hakkı Özel Raportörü 28 Mart 2020

(Gayriresmi Çeviri)

Barınma, koronavirüse karşı savunmanın ön cephesi haline gelmiş durumda. Barınmanın ölüm – kalım meselesi haline geldiği böylesi bir durum nadiren görülmüştür.

Covid-19'un (Kovid-19) yayılmasını önleme amacıyla, dünya genelinde tüm devletler insanları “evde kalmaya” çağırıyor, bazı ülkelerde bununla ilgili yasalar çıkartılıyor. Evde kal çağırısı; insanların yaşadığı evlerin virüsün bulaşmasına ve yayılmasına karşı koruma sağlayacağı varsayımına dayanmaktadır. Ancak, durum ne yazık ki herkes için böyle değil.

Kentli nüfusun dörtte biri dâhil dünyada en az 1 milyar insan gayriresmi yerleşimlerde/kamplarda yaşıyor. Gayriresmi yerleşimler, hayatın normal akışını koruduğu dönemlerde dahi son derece yetersiz koşullara sahiptir. Bu yerleşimlerde yaşayanların birçoğu, buldukları yerde temiz su ve hıfzısıhha erişimleri olmadan, aşırı kalabalık yerlerde ve her zaman zorla tahliye edilme tehdidiyle karşı karşıya kalarak yaşamlarını sürdürüyorlar. El yıkama, yüzeylerin dezenfekte edilmesi, fiziksel mesafe ve enfekte olanların karantinaya alınması gibi Covid-19'dan korunabilmenin olmazsa olmazı olan önlemleri bu yerleşimlerde hayata geçirebilmek imkansızdır.

Hükümetler tarafından bu koşullar altında yaşayan topluluklara yardımcı olacak acil önlemler konusunda adım atılmadığı sürece; Covid-19 büyük bir hızla yayılabilir ve bu yerleşimlerde ve hatta bunların dışında yaşayan birçok insanın hayatı riske girebilir. Devletler; gayriresmi yerleşimlerde/kamplarda yaşayan insanların, virüs bulaşı konusunda özellikle kırılgan durumda olduğunu ve bu durumun tüm toplumda bulaş riskini arttırdığını kabul etmek zorundadır.

Uluslararası insan hakları standartlarından doğan yükümlülükleri uyarınca devletler, gayriresmi yerleşimlerde/kamplarda yaşayanların “evde kalabilmelerini” ve insan hayatını tehdit eden virüse karşı yeterince korunabilmelerini sağlamak için aşağıdaki tedbirleri acilen uygulamalıdır:

- 1) Tüm gayriresmi yerleşimlerin ve kampların zorla tahliyelerinin durdurulması sağlanmalı ve duyurulmalıdır. Hukuk dışı tahliyelerin izlenmesine ve önlenmesine yönelik kaynaklar dâhil olmak üzere, bu kararın etkili bir şekilde uygulanması için yeterli kaynak sağlanmalıdır.
- 2) Çok sayıda insanın gayriresmi yerleşimlerden/kamplardan çıkarılmasını içeren, seyreltme gibi acil durum uygulamaları yürürlükten kaldırılmalıdır. Bunun yerine

¹ Bu kılavuz not, Asya, Afrika, Avrupa, Kuzey Amerika ve Güney Amerika'daki hak savunucuları ile istişare halinde geliştirilmiştir. Kılavuz not; ilave uzman tavsiyeleri, olumlu örnekler ve/veya öğrenilen dersler aracılığıyla güncellenebilir.

gayriresmi yerleşimlerde/kamplarda yaşayanlardan test sonucu pozitif çıkan ya da hastalığın belirtilerine sahip olanlar için, güvenli karantina ortamları kurmayı da içerecek şekilde pandemi yönetimi sağlanmasına öncelik verilmelidir.

- 3) Gayriresmi yerleşimlerde/kamplarda yaşayan herkesin; uygun fiyatlı, yaşadıkları yere yakın ve yeterli düzeyde su kaynağına, tuvalete, duşlara, hıfzısıhha hizmetlerine, maske, sabun, el dezenfektanı ve başka dezenfektan ürünlerine erişimleri sağlanmalıdır. Yerel temiz su kaynaklarına erişimi sınırlı olan toplulukların, su tankerleri ve/veya sondaj çalışmaları aracılığıyla temiz suya erişimleri acilen sağlanmalıdır. Hükümetler, temiz su ve hıfzısıhha hizmetlerini, yaşayanların katı hijyen önlemlerine ve fiziksel mesafe tedbirlerine uymalarını sağlayacak şekilde sunmalıdır.
- 4) Bölge sakinlerine, pandemiye karşı hükümetle birlikte etkili bir çalışma yürütebilmeleri için yerel topluluk yapılarının kurulması ve bu yapıların güçlendirilmesi konusunda yardım sağlanmalıdır.
- 5) Pandemi süresince, topluluk liderleriyle birlikte gayriresmi yerleşimlerde/kamplarda yaşayanlara yardımcı olacak acil durum planları geliştirilmeli ve bu planların yaygınlaştırılması sağlanmalıdır. Topluluk liderlerine Covid-19'a dönük güvenlik tedbirleri hakkında eğitimler verilmeli ve gereken hizmetlerin sağlanmasında temel hizmet personeline yardımcı olmaya teşvik edilmelilerdir.
- 6) Gayriresmi yerleşimlerde/kamplarda yaşayanların hiçbir ayrımcılığa uğramadan, topluluklarına en yakın yerdeki kamusal ve özel sağlık hizmetlerine erişebilmeleri ve ücretsiz Covid-19 testi yaptırabilmeleri sağlanmalıdır. Ulusal ve yerel düzeydeki pandemiyle mücadele planlarına geleneksel şifacılar da dâhil edilmeli ve sağlık hizmetleri virüsle temas eden herkes için erişilebilir olmalıdır.
- 7) Gayriresmi yerleşimlerdeki konut sahiplerinin, Covid-19'dan etkilenen nüfustan kira almamaları sağlanmalı; faturalarını ödeyemeyen hane halklarının elektrik ve su hizmetlerinin kesilmesi yasaklanmalıdır. Pandemi sonrası yaşanacak ekonomik zorlukları hafifletmek için borç affı planları uygulanmalıdır.
- 8) Gayriresmi yerleşimlerde/kamplarda yaygın olarak kayıt dışı ekonomi ile sağlanan temel hizmetlere erişim (gıda, su, yakacak, hijyen malzemeleri dağıtımı ve satışı, acil ulaşım sağlanması, çocuklara, engellilere, yaşlılara ve hastalara dönük bakım hizmeti gibi) evde kalma tedbirlerinden olumsuz etkilenmemelidir.
- 9) Kamuya dönük eğitim kampanyaları yapılmalıdır. Buna ek olarak, gayriresmi yerleşimlerde/kamplarda yaşayanların Covid-19, en iyi sağlık uygulamaları, hükümetin sağlık politikaları ve uygun destekler hakkındaki bilgilere düzenli erişimleri sağlanmalıdır. Bu bilgilere yerel dillerde erişim sağlanmalı ve sadece sosyal medya aracılığıyla değil, farklı mekanizmalar vasıtasıyla bilginin yayılması sağlanmalıdır.
- 10) Gayriresmi yerleşimlerde/kamplarda yaşayanların çoğunluğu kayıt dışı ekonomiyle yaşamını sürdürebilmektedir. Bu nüfusun pandeminin yol açtığı ekonomik gerilemeden orantısız bir şekilde etkilenmesinin önüne geçilebilmesi için, Covid-19 dolayısıyla kayıtlı ekonomiye sunulan finansal yardımlardan faydalanabilmeleri sağlanmalıdır.